

Walter Kasper, *Der Gott Jesu Christi*, Mainz 1982, ss. 406, Matthias-Grünewald-Verlag

Po chrystologii wydanej przed kilku laty (*Jesus der Christus*, Mainz 1974) podjął dogmatyk z Tybingi kolejny podstawowy dla teologii problem. Stara się mianowicie odpowiedzieć na pytanie o Boga. Pytanie to, choć posiada przecież liczne próby rozwiązań, pozostaje ciągle aktualne, stawiane jest bowiem przez człowieka w ciągle nowej sytuacji. Teolog, który dziś chce mówić o Bogu, powinien mieć na uwadze coraz częściej spotykany fakt ateizmu, zaliczany przez ostatni sobór „do najpoważniejszych spraw doby obecnej” (KDK 19). Stąd też autor nasz obiera drogę do Boga, która określona jest przez współczesne zjawisko niewiary. Stara się przy tym wypośredkować pomiędzy dwiema skrajnymi tendencjami. Pierwsza z nich reprezentowana jest przez autorów, którzy dyskutując na płaszczyźnie filozoficznej z ateizmem nie przeciwstawiają mu pogłębionego, pozytywnego wykładu wizji chrześcijańskiego Boga. Z kolei w teologii protestanckiej spotkać można próby odpowiedzi na ateizm, które ograniczają się do wejścia w sferę radykalnej wiary z całkowitym pominięciem rozwiązań w oparciu o teologię naturalną. Sterując między tymi dwoma nurtami W. Kasper mówi o Bogu, który daje się poznać przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym jako ostateczne, eschatologiczne wypełnienie nieskrystalizowanej otwartości człowieka i w ten sposób staje się chrześcijańską odpowiedzią na współczesną sytuację negacji Boga (s. 382).

Całość pracy dzieli się na trzy części. Pierwsza (s. 13—167) nakreśla najpierw historyczne uwarunkowania i zasadnicze przyczyny spotykanego dziś zjawiska niewiary. Coraz częstsze fakty negacji Boga zmuszały teologię do zajmowania stanowiska w tej kwestii. Przez wiele lat była to postawa zdecydowanie apologetyczna. Dopiero ostatnie czasy przenoszą dyskusję na płaszczyznę dialogu. Wśród protestantów zwolenników znalazło też dialektyczne stanowisko wobec ateizmu, mające swego prekursora w osobie K. Bartha. Analiza różnych postaw w dyskusji z niewierzącymi skłania naszego autora do szukania własnej drogi prowadzącej do odpowiedzi na pytania stawiane dziś przez ateizm. U jej początków natrafia na problem stosunku wiary do rozumu, teologii do filozofii, wreszcie teologii naturalnej

⁹ Por. K. Rahner, *Grundriss des Glaubens — ein Katechismus unserer Zeit*, *Katechetische Blätter* 105(1980), 545—547; W. Trutwin, *Vor einer Katechismus-Renaissance?*, *Stimmen der Zeit* 1981, 59—63.

¹⁰ W. Nastainczyk, *Einladung und Wegweisung*, *Katechetische Blätter* 105(1980), 450.

do teologii opartej na objawieniu. Przy omawianiu tych zagadnień uwidacznia się ciągle misteryjny charakter wiary chrześcijańskiej. Bóg jawi się człowiekowi, w świecie jako tajemnica, która w świetle objawienia przybiera wymiar trynitarny.

Orędzie Jezusa Chrystusa o Bogu Ojcu, Synu Bożym i Duchu Świętym stanowi treść drugiej części pracy (s. 171—282). Rozpoczyna ją autor od biblijnej wizji Boga jako Ojca. Ojcostwo Boga w rozumieniu biblijnym ujmowane było nieraz przez teologów w kategoriach abstrakcyjnych pojęć filozoficznych. Chcąc pozostać wiernym intencjom autorów biblijnych należałoby mówić o Bogu jako osobie wolnej i kochającej w stopniu doskonałym. To właśnie w swej wolności Bóg Ojciec zsyła Syna Bożego dla zbawienia świata, które dokonuje się w cierpieniu krzyża. Cierpienie Boga jest odpowiedzią na trudności, jakie rodzą się w człowieku wobec problemu cierpienia, odpowiedzią zawierającą nadzieję, bo krzyż zmierza ku wywyższeniu Chrystusa, w którym człowiek będzie mógł uczestniczyć. Sprawi to Duch Święty, który będąc Dawcą darów obdarza człowieka łaską wprowadzając go do udziału w miłości Bożej.

Nauka o trzech osobach Bożych otrzymuje dopełnienie w ostatniej części książki W. Kaspera. Uzasadnia tu autor tezę, że tajemnica Trójcy Świętej jest sumą całego chrześcijańskiego misterium zbawczego. Spotykamy się z ową tajemnicą w sposób wyraźny po raz pierwszy na kartach NT, gdzie Jezus Chrystus, Syn Boży ukazuje się jako odwieczne Ty Ojca, zaś Duch Święty wprowadza nas we wspólnotę miłości Ojca i Syna. Dla Kościoła pierwotnego tajemnica Trójcy Świętej staje się regułą wiary, a tym samym miarodajną interpretacją prawdy chrześcijańskiej. Teologiczne spekulacje w późniejszych wiekach w dużym stopniu pozbawiły wyznanie wiary w Trójjedynego Boga jego zbawczego znaczenia. Postawiły jednak wiele nowych kwestii, których rozwiązania szukać można wracając do źródła, jakim jest dla nas Pismo św. W Jezusowej modlitwie arcykapłańskiej (J 17) znajdujemy potwierdzenie tezy, że nauka o Trójcy Świętej jest sumą chrześcijańskiej tajemnicy zbawienia. W oparciu o nią należałoby podjąć próbę rozwiązania dyskutowanego ciągle problemu miejsca traktatu o Trójcy Świętej w dogmatyce. W. Kasper sugeruje, by umieścić go na początku dogmatyki jako odpowiedź na pytanie człowieka o Boga, chrześcijańską odpowiedź na współczesną negację Boga.

Tak powinna — zdaniem autora — wyglądać propozycja, z którą teologia mogłaby dziś wyjść naprzeciw człowiekowi niewierzącemu. Propozycja ta jednak — co zresztą sam autor przyznaje — ujęta jest w formę długiego filozoficzno-teologicznego wywodu obfitego w fachową terminologię. Stąd też może być trudna, a nawet nieprzyswajalna dla czytelnika bez odpowiedniego przygotowania. Pożyteczna będzie natomiast dla wszystkich bardziej zainteresowanych zagadnieniami wiary. Stanowi ona jasny i zwarty wykład dogmatu o Trójcy Świętej, ujętego z perspektywy nakreślonej w pierwszej części książki. Zaopatrzona w obszerne przypisy daje wgląd we współczesną teologiczną literaturę przedmiotu. Przejrzysty i szczegółowy podział pracy ułatwia odczytanie myśli autora. Należałoby więc książkę polecić w pierwszym rzędzie kapłanom i studentom teologii, a dalej katechetom oraz tym, którzy swoją wiarę pragną podbudować systematyczną teologią. Może stać się ona dla nich pożytecznym podręcznikiem, pomocnym w głoszeniu Słowa Bożego oraz w dyskusjach światopoglądowych.

KS. TADEUSZ DOLA